

YATILARIN KAYIT VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
13565
Tarih: 19.08.2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

33510

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. (14.08.2025)

Sezai TEMELİ
Muş Milletvekili

Türkiye'de geçmişte yaşanan ve telafisi mümkün olmayan ekolojik felaketlerin en acı örneklerinden biri, Erzincan İliç'teki maden faciasıdır. Bu facia, kapitalist madencilik anlayışının "önce insan, önce çevre" iddiasının nasıl bir söylemden öteye taşınmadığını acı bir şekilde gözler önüne sermiştir. İliç'te 9 emekçinin hayatını kaybetmesine neden olan ve siyanür başta olmak üzere çeşitli ağır metallerle doğayı geri dönülemez şekilde kirleten bu ekokırımın yaraları hala sarılamamışken, benzer bir felakete davetiye çıkaracak bir projenin Ağrı'nın Diyadin ilçesinde hayata geçirilmek istenmesi, kamuoyunda derin bir endişe yaratmaktadır.

Ağrı'nın Diyadin ilçesine bağlı Mollakara köyü civarında Koza Altın Madeni tarafından planlanan maden projesi, siyanür liçi yöntemiyle altın ayrıştırırmayı hedefleyen bir ekokırım projesidir. Siyanürün yüksek derecede toksik bir kimyasal olduğu ve maden atıklarındaki ağır metallerle birlikte canlı çeşitliliğini, su varlıklarını ve insan sağlığını tehdit ettiği bilimsel bir gerçektir. Hem dünyada hem de Türkiye'de olumsuz örnekleri bulunmasına rağmen, siyanürlü arama/ayırıştırma yönteminde ısrarcı olunması ciddi bir sorumsuzluk olmakla birlikte, ekolojik bütünselliğin tümüyle gözardı edilmesi anlamına gelmektedir.

Projenin en büyük tehlikelerinden biri yerleşim bölgesi olan Mollakara köyüne sadece 190 metre mesafede olmasıdır. Bu kadar yakın bir mesafede siyanürlü tozun yerel halkı olumsuz etkileyeceği, maden sahasının %67'sinin mera olması hasebiyle, tarım ve hayvancılıkla geçinen köylülerin arazi ve meralarının kimyasal tehditle karşı karşıya kalacağı açıktır. Söz konusu projenin bir diğer tehlikesi Tendürek Dağı'ndan doğan, 722 km uzunluğundaki Murat Nehri'ni doğrudan zehirlenme potansiyeli taşımasıdır. Bu nehrin zehirlenmesi durumunda hem yerel ekosistem hem de birleştiği Fırat Nehri aracılığıyla çok daha geniş bir coğrafya olumsuz etkilenecektir. Üstelik proje alanı aktif fay hatları üzerinde yer almakta, madencilik faaliyetlerinin yaratacağı çevresel riskleri katlayarak, olası bir deprem anında çok daha büyük bir felaketi tetikleyecektir. Bu bağlamda proje yaşam alanlarının doğrudan hedef alındığı ekolojik ve toplumsal bir tehdittir.

Tüm bu açık risklere rağmen projeye "ÇED Olumlu" kararı verilmiş olması, çevresel etki değerlendirme sürecinin bilimsel gerçeklerden ve halkın yaşam hakkı ilkesinden koparıldığını göstermektedir. ÇED'in bu şekilde onaylanması, kamu yararını gözetken bir değerlendirme değil, ekolojik ve toplumsal tehlikeleri görmezden gelen bir idari tasarruf olarak kayda geçmiştir.

Bu projenin, hiçbir toplumsal ihtiyacı karşılamayan, sadece ekonomik rant odaklı bir madencilik faaliyeti olduğu açıktır. Yaşanan onca acı tecrübe ve bilimsel uyarıya rağmen bu projede ısrar edilmesi, doğanın ve halkın yaşam hakkının hiçe sayılması anlamına gelmektedir. Diyadin, Tendürek ve Murat Nehri havzası, ekolojik bir bütünlük içindedir ve bu bütünlüğün bozulması, geri döndürülemez sonuçlar doğuracaktır.

Bu bağlamda;

1. Diyadin Mollakara Altın Madeni projesine verilen "ÇED Olumlu" raporu, Mollakara köyü gibi bir yerleşim birimine sadece 190 metre mesafede siyanürlü madencilığe onay verilmesini nasıl gerekçelendirmektedir? Bu kadar yakın bir mesafede insan sağlığı ve güvenliği için hangi somut önlemler öngörülmüştür?
2. Diyadin Mollakara Altın Madeni projesine verilen "ÇED Olumlu" raporu, Erzincan İliç'te yaşanan maden faciasının sonuçları ve bilim insanlarının siyanürlü madencilığe ilişkin uyarıları ışığında yeniden değerlendirilmiş midir? Eğer bir değerlendirme yapıldıysa, sonuçları ve bu kararın gerekçeleri nelerdir?
3. ÇED raporunda, siyanür sızıntısının Murat Nehri ve Fırat Havzası'na ulaşma riski nasıl değerlendirilmiştir? Bu riske karşı hangi teknik ve kalıcı tedbirler öngörülmüştür? Bu önlemlerin, nehir akışı boyunca Fırat'a kadar uzanabilecek kirliliği engellemesi nasıl garanti edilecektir?
4. Proje alanının aktif fay zonlarına ve Tendürek volkanizmasına yakınlığı, yöre halkı ve bölge ekosisteminin güvenliği açısından ne gibi riskler taşımaktadır? Olası bir depremde siyanür ve diğer zehirli kimyasalların depolandığı alanlarda meydana gelecek olan kayma, çatlak, sızıntı karşısında hangi somut ve bilimsel önlemler alınmıştır? Yaratacağı felaketi önlemek mümkün olacak mıdır?
5. Projede yıllık ne kadar siyanür ve diğer toksik kimyasal kullanılacaktır? Bu kimyasalların taşınması, depolanması ve bertaraf süreçleri nasıl olacaktır? Bu süreçlerde olası bir kaza durumuna karşı hangi acil eylem planları hazırlanmıştır?
6. Maden sahasında ortaya çıkacak atıkların (pasa, cevher vb.) depolanması için öngörülen alanlar nerelerdir? Bu atıkların içerdiği ağır metallerin ve toksik bileşenlerin toprağa ve yeraltı sularına sızmasını önlemek için hangi teknolojiler kullanılacaktır?
7. Projenin toplamda 6 köyü doğrudan etkileyeceği, işletme süresinin 4 yıl, hazırlık ve kapatma çalışmalarıyla birlikte 8 yıl süreceği; buna karşın ruhsat süresinin 2022-2042 yıllarını kapsadığı belirtilmektedir. Bu çelişkili durumun gerekçesi nedir?
8. Projenin bölgede binlerce yıldır süren tarım ve hayvancılık faaliyetlerine, halkın geçim kaynaklarına ve gıda güvenliğine yönelik yaratacağı olumsuz etkiler nelerdir? Bu etkilerin tazmini ve yöre halkının refahının korunması için hangi planlar yapılmıştır?
9. Murat Nehri aracılığıyla Muş Ovası'na ulaşabilecek kimyasal atıklar ve siyanür sızıntısı riskine karşı nasıl bir önlem alınması planlanmaktadır? Türkiye'nin önemli tarım merkezlerinden biri olan Muş Ovası'nın tarım ve hayvancılığı bu riskten nasıl korunacaktır?

10. Maden ruhsatı verilen şirketlerin ÇED süreçlerini ve faaliyetlerini denetlemek üzere, şirketlerden bağımsız ve kamu yararını önceleyen uzmanlardan oluşan bir denetim mekanizması kurulması düşünülmekte midir?
11. Erzincan İliç faciasında olduğu gibi, şirketlerin siyanürün zararsız olduğu yönündeki iddialarına karşı Bakanlığınızın denetim ve kamuoyunu bilgilendirme politikası nedir? Diyadin Mollakara projesinin çevreye ve halk sağlığına etkileri hakkında bağımsız bilimsel çalışmalar yapılmış mıdır?
12. Yaşanan felaketlerden ders alınmayarak ve toplumsal tepkiye kulak tıkanarak bu tür projelerin devam ettirilmesi, ekolojik kriz karşısında devletin politikalarını nasıl yansıtmaktadır? Kısa vadeli ekonomik çıkarlar, ekolojik mirasın ve halk sağlığının yok edilmesini nasıl meşrulaştırmaktadır?